

FIGYELŐ

Szépirodalom

BALOGH ROBERT:

Schvab legendariom

Megszámálhatatlan íróinterjú tanúsítja, hogy a széppróza munkáit többnyire valamelyik világos napszakban húzza magához a műhely. Ha e sokak által hangoztatott alkotáslélektani (vagy inkább irodalomszociológiai?) adalékhoz hozzávesszük, hogy a világosban dolgozó szerzők mindegyikére jut legalább egy baglyokkal kelő író, az ember gyanakodni kezd. A munkaidő emlegetése netán rejtett – eléggé rosszul rejtett – utalás arra, hogy a nappali fogalmazóban olyasmit srófol föl a fény, ami különben is lelke alkatrésze: a világosságot? De hiszen éppen Balogh Robert a példa arra, hogy alkalmasint csakugyan nincs hasznosabb befektetés az író számára, mint odafigyelni bizonyos sugallatokra. Igaz, Baloghnál nem a kelő-nyugvó nap, hanem angyal szekundál a belső fény ébrentartásában. A *Schvab legendariom* egynegyede ugyanis *Angyal mondja álmok* megfejtése. A hiedelem szerint az álom: előjel. Üzenet a jövődőről.

Am akiben nincs lélektani fogékonyság és kellő költői fantázia, jobb, ha nem is néz az ómenek felé. Balogh egyébként a szükséges töltés birtokában alighanem azért képes a jelekben olvasást sajátjává dolgozni, mert e kalendáriumi műfaj abból a valóságból él, amelyben író és figurái olyannyira otthonosak. Magyarán az álmofejtés Balogh Robert számára egyúttal önmegfejtés is.

Igen, az *Angyal mondja álmok* című fejezet enciklopédiaszerűen számba vett álmovariánsai közül egyik-másik a könyv javát kitevő *Arany legendariom* hőseié. De amit a szerző egy falusi sváb közösség életéből élénk tár – túl az álmokon, túl a kiapadhatatlan anekdotázó kedven és a jelképkereső *couleur locale* újabb és újabb vizsgáin –, az mindnyájunk örök döbbenete. Úgy bizony, a mese arról szól, hogy nincs mese; az álmok és a gyermekkor aranyát előbb-utóbb vasra váltja a valóság. E fene száraz tan persze utolsó stációja volna az írásnak, ha éppen nem az efféle szárazságoktól állna legtávolabb a szerző. Az ő már-már naiv fogalmazáskedélye és okvetlenül friss stílusa nélkülöz minden tudákosságot, minden artistikus célcót. Mintha egyet-

len készítés ösztökélne: elmondani egy közösség megélt történetét. De milyen forró és mennyire hideg múlt ez! S mennyi emberi hasonlóságot fedezhetünk fel benne! Írott változatában pedig nem találni egyetlen hangot, amely ne volna differenciáltan személyes.

Mint illendő, itt is csodával kezdődik a világ: a *Krisztkindli, a kopasz fa és a Hépézl* végtelenül egyszerű és megkapó mese arról a találkozásról, amikor a fenyőfát hozó égi jövevény nélcázott nagymama csodát nyújt át unokáinak. S hogy kicsoda a Hépézl? Ez is kiderül a meséből: „Mondtam az öcsémnek, legyen jó, mert elviszi a Hépézl, jön majd lovas szánon, láncokkal csörög, a szán után köti a falubeli rossz gyerekeket...”

Az *Arany legendariom* voltaképpen e kétféle erő – az áldó, kegyes, örömhözó Krisztkindli és a sötét, gonosz, örömtipró Hépézl, avagy a jó és a rossz – emberi méretekre szállított ütközéseit villantja fel. Balogh azonban nem filozófus; történetében a legkisebb jelenség és a történelem legvadabb szürrealizmusa, az idill és a dráma egyaránt érzet. Mint résztvevő szólal meg, hogy szemtanúvá avassa az olvasót.

A kötet egyes szám első személyben beszélő, fejezetről fejezetre szálló szócsöve kópés, üde gyermekhangon vág bele a mesébe, ami az érett férfi monológjával zárul. „Kiértünk a faluból, igen, megyünk, ha nem is

haza, de innen el. Nincs nekem itt már dolgom semmi.” Konok, határozott elköszönés ez. A patrióta búcsúzik a pátriától? Hát, tessék: az utasnak jó utat, az írónak boldog szenvedést – mivelhogy abból él.

KELEMEN LAJOS

(Kortárs Könyvkiadó, Budapest, 2004,
146 oldal, 2200 Ft)

IMRE TÖRÖK:

A kert fele

Imre Török válogatott elbeszéléseit tartalmazó kötete a 2004. évi Ünnepi Könyvhét kínálatában a magyar szépirodalom címszó alatt szerepelt. Kérdés, lehet-e egy magyar származású, német nyelven író és azon jelentős irodalmi sikereket magának tudó szerzőt magyar írónak tartani. Ő minek tartja magát? „[...] én Magyarországon jöttem világra, ott nőttem föl, első verseimet magyar nyelven írtam. De nem vagyok magyar író.” Akkor hát német? Hiszen „könyveimet németül írom”. De – kérdezi önmagát Török – „érezhetem-e úgy, hogy a német kultúra része vagyok?”

A valahová tartozás, pontosabban ennek igénye, egyszersmind bizonytalansága kísérti Török elbeszéléseit. A kötetben szereplő írásokban (nyolc év prózatermésének javában)